

noj točki između tek nastajuće Abelardove skolastike i one već gotove više skolastike. Preporučujem.

Dr. Antun L. Gančević O. F. M.

Hans Lietzmann: Petrus und Paulus in Rom. Liturgische u. Archäologische Studien. Mit sechs Plänen. 1915. U 8-ini XII+190 str. Cijena: 6'80 Mk. Naručuje se kod: A. Marcus und E. Weber's Verlag u Bonn-u (Njemačka).

Dojakošnji protestantski učenjaci sve do Lietzmann-ovog naslovnog djela bijahu sasvim protivna nazora o mučeničkoj smrti velikih Apostola sv. Petra i sv. Pavla nego li su to držali i drže katolički učenjaci. Dandanas kao da je protestantsko sudenje počelo kolebati. O tomu nam daje slutiti učeni profesor Lietzmann u svojem najnovijem djelu, koje postaje epohalnim u protestantskoj bogoslovnoj književnosti, a vrijednim spomena u katoličkoj. Mi ćemo zato ovdje iznijeti sva ona pitanja, s kojima se Lietzmann bavi u ispitivan u zanimanog predmeta.

Da se uzmogne šta pozitivna reći o sv. Petru, treba zasnuti u prvotna vrela. Opstoji pripovijest o Petrovoj stolici u Rimu i ona je potvrđena sa papinskim hronologijama iz prvih triju vijekova kao i sa trima na starijim rimskim sakramentarijima, koji su priznati u naučnom svijetu, a dolaze pod imenom: Leonianum, Gelasianum i Gregorianum. Osim podrobnog ispitivanja tih činjenica sa strane učenog auktora i primjenjenih na pitanje sv. Petra, isti auktor ide da pretrese rimski kalendar svečanosti od četvrtog do devetog stoljeća i da upozna prvotni oblik niza svetaca u misnom kanonu. Prigodno Lietzmann ispitiva i postanak epifanije u Rimu. Po rezultatima čisto pozitivnim auktor misli, da se je 29. lipa a 258. počelo svetkovati dan sv. Petra. Posve je interesantno čuti, koje su bile popratne svetkovine Božiću: sv. Stjepan, Jakov i Ivan, Petar i Pavao, Mladenci, i Apoštol. Pred dvije godine otkri se grob sv. Petra i Pavla marom Pavla Styger-a u rimskom San Sebastiano. To je dalo povoda auktoru Lietzmannu, da se pozabavi sa starim ispravama i legendama u

kojima je govor o pokopu dvaju velikih Apostola. Također u Lietzmannovom djelu imamo na dugo o povjesti crkava sv. Petra i Pavla kao i o njihovim grobovima. Pisac dolazi do zaključka, da su grobovi Apoštola mnogo stariji od istih crkava. Na koncu je rasprava o b-ravku i smrti sv. Petra i Pavla u Rimu. Kao dodaci knjige uvršteni su nekoji planovi u slikama, koji pomažu, da lakše pratimo auktorovo raspravljanje o iskopinama u crkvi San Sebastiano kao i u Petrovoj i Pavlovoj crkvi.

Svakog će katolika razveseliti pojava ove knjige, u koliko ona dolazi od jednog nepristranog protestantskog učenjaka u priloge ispravnosti naše tradicije. I ako Lietzmann-ova istraživanja sa liturgičnog i arheološkog gledišta ne donese ništa novoga po katoličku tradiciju, ona ipak vri ede u toliko, u koliko nam isti učenjak daje dokaza za opravdanost naše predaje. Lietzmann, naravno kao protestant, još ne vjeruje u „ranu“ historičnost našeg tradicijonog objekta, jer će on istom onda dati svoj znanstveni „placet“, kad mu uspije pronaći koji pisani spomenik iz savremene dobi sv. Petra i Pavla. Međutim je za nas dovoljno, da i ova njegova studija ne pobija naše tradicije, dali ide pored nje. S naše strane pohvaliti je Lietzmannovu knjigu zbog njezina znanstvenog i bogatog sadržaja o prvim kršćanskim apoštolima.

Dr. Gančević.

Alois Lechthaler: Zusprüche im Beichtstuhle nebst Bußvorschriften nach den evangelischen Perikopen und Festen des Kirchenjahres. Mit einem Anhange von Zusprüchen nebst Bußvorschriften für besondere Klassen von Penitenten. Aus dem Nachlasse des Alois Röggl. Gesammelt und herausgegeben Alois von Lechthaler, geistl. Rat, Dekan u. Stadtpfarrer in Hall. XIV. i XV. izdanje 1916. U 8ini XII+503 str. Cijena: broš. 2 Mk.; ukoričeno 3'20 Mk. Nabavlja se kod: Verlagsanstalt

vorm. G. J. Manz u Regensburg-u (Bavarska).

Ko je zabavljen sa duhovnom pastvom, zna najbolje, od kolike mu je vrijednosti i pomoći svaka stručna knjiga, a napose onakova knjiga, koja je u strukovnim krugovima priznata praktičnom. Utvrđeno je danas, da je djelo opata Röggl-a skroz praktično, a čestokratno izdavanje najjasnijim je dokazom za to. Prvi je put djelo izašlo g. 1860., i u razmaku od jednog poluvijeka doživjelo petnaest izdanja. Razlog je čestom izdavanju praktična strana knjige. Dekan Lechthaler sabrao je u ovoj knjizi sva zlatna zrnca glasovitog premonstranskog opata Röggl-a, koja se odnose na pouku u ispovjedaonici. Svećenik-ispovjednik mora da pruži zdravu pouku svakomu, ko k njemu pristupi. Najzdravija je pak pouka ona crpljena iz svetog pisma i crkvenih otaca. Tim se je služio i prvotni začetnik naslovnoga djela. Sa razgovjetnom kratkoćom i jedrinom riječi imamo tuj prikazanu grdobu i pogubnost grijehâ. Pisac je pridodao i napatke, kako da se čuvamo pojedinih grijeha i što da se dade pokorniku za pokoru. Gradivo je vrlo lijepo razređeno: za svaku nedelju ili oveću svetkovinu nalazi se posebni napatuk udešen prema nedeljnom evanđelju, a za obične grijeha napuci su udešeni prema dokazima iz sv. pisma i sv. crkvenih pisaca. Svaki će voditelj duša od srca pozdraviti i zaželiti ovako poučno i praktično djelo opata Röggl-a, koje neka nabavi preko gore navedenog nakladnog zavoda u Regensburg-u.

Dr. Anton Lovre Gančević O. F. M.

Kroll Dr. Josef: Die Lehren des Hermes Trismegistos. 1914. U 8-ini XII+441 str. Cijena: 14/25 Mk. Naručuje se pri: Aschendorffsche Verlagsbuchhandlung, Münster i W. (Njemačka).

U savremenijoj se literaturi starog helenističnog svijeta pojavljuje pronučavanje nauke Hermeta Trismegista ili kraće tzv. hermetizma. Do nas je danas doprlo samo nekoliko knjiga, a možda će se s vremenom povisiti broj uslijed marnog istraživanja sa strane njemačkih učenjaka. U ovaj

čas istaknuti mi je osobito pisca naslovnog djela, gosp. Dr. Josipa Kroll-a koji je prvi pokušao, da iznese poznate hermetične nazore u svijetlu helenističnih nazora. Kroll-ova je briga, da polag najnovijih rezultata tekstovne i literarne kritike predoči čitaocu izvore i baštinu hermetizma. Neoplatonik Jamblik (De myst. VIII 1) spominje, da je broj hermetičnih knjiga sizio do dvadeset tisuća, dočim Manetho dolazi do bajoslovne brojke 36.525. Veliki broj takih knjiga sili nas, da pomišljamo na apokrifovanje spisa pod imenom poganskog božanstva: Hermes Trismegistos-a. Ono što je do nas doprlo i to u ulomcima potječe valjda iz drugog ili trećeg vijeka po Isusu. Najglavniji su ulomci: Poimandres, Kore Kosmon i Asklepios, a sadržavaju platonistične nazore prema filozofičnoj mistici i vulgarnom politeizmu. Za nas su važni ulomci i s toga, što u njima odsijeva helenistična vjera objave i spasenja u popularno-književnom obliku u smislu protukršćanske propagande. O tomu nas uvjeravaju i crkveni pisci kao: Arnobij i Laktancij. Po mojemu uvjerenju Arnobij je dapače komad svojeg djela (I. i II. knjiga) „Adversus Nationes“ posvetio zapravo borbi jednog gorljivog kršćanina protiv toga hermetizma. Odakle i postanak hermetizma: u ovoj knjizi nalazimo protumačeno ne hronologičnim dani intelektualnim redom. Kroll je htio zaroniti u postanak hermetičnih nazora prema naravaom nizu helenističnih i istočnih nauka. Citavo se Kroll-ovo djelo dijeli u četiri glavna dijela, i to: I. „Die Götterlehre des Hermes“ (1—110 str.) ili nauka o bogovima; II. „Die Lehre von der Welt“ (111—232 str.) ili o svijetu po Hermes-ovu naučavanju; III. „Die Lehre vom Menschen“ (233—325 str.) ili o čovjeku; i IV. „Ethik und Religion“ (326—389 str.) ili nauka o etici i vjeri prema hermetistima. Pridodata je i rasprava o jednom spisu Hermesovu, sačuvana na arapskom jeziku: de castigatione animae (390—405), gdje se razvijaju potanko asketični pogledi ovoga spisa. Na koncu knjige su: Nachträge und Berichtigungen (406—412 str.) tj. dodaci i ispravci, na koje se mora osobito pripaziti pri uporabi Kroll-ova djela.